

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра фізичної географії

СИЛАБУС
обов'язкового освітнього компонента

Навчальна практика з основ польових природничо-географічних
досліджень

(назва освітнього компонента)

рівень вищої освіти бакалавр

спеціальність 106 Географія
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма Географія
(назва освітньо-професійної програми)

Луцьк – 2023

Силабус обов'язкового освітнього компонента “Навчальна практика з основ польових природничо-географічних досліджень” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань *10 Природничі науки*, спеціальності *106 Географія*, освітньо-професійної програми *Географія*.

Розробник: Міщенко О. В., доцент кафедри фізичної географії, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії (ПП, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: Міщенко О. В.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної географії

Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:

Фесюк В. О.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма навчання	галузь знань 10 Природничі Науки спеціальність 106 Географія освітня програма Географія	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>210/7</u>		Рік навчання <u>1</u>
ІНДЗ: <u>є/немає</u>		Семестр <u>2</u>
		Лекції <u> </u> год.
		Практичні (семінарські) <u> </u> год.
		Самостійна робота <u>196</u> год.
		Консультації <u>14</u> год.
Мова навчання	Форма контролю: залік	

II. Інформація про викладача (- ів)

ПІП Нетробчук Ірина Марківна
 Науковий ступінь кандидат географічних наук
 Вчене звання доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища
 Посада доцент кафедри фізичної географії
 Контактна інформація (електронна адреса netrobchuk.iryua@vnu.edu.ua).
 Дні занять (посилання на електронний розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>).

ПІП Забокрицька Мирослава Романівна
 Науковий ступінь кандидат географічних наук
 Вчене звання доцент кафедри географії
 Посада доцент кафедри фізичної географії
 Контактна інформація (електронна адреса zabokrytska.myroslava@vnu.edu.ua).
 Дні занять (посилання на електронний розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>).

ПІП Вовк Олександр Павлович
 Науковий ступінь кандидат геологічних наук
 Вчене звання доцент кафедри фізичної географії
 Посада доцент кафедри фізичної географії
 Контактна інформація (електронна адреса vovk.oleksandr@vnu.edu.ua).
 Дні занять (посилання на електронний розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>).

ПІП Король Павло Пилипович
 Науковий ступінь кандидат географічних наук
 Вчене звання доцент кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру
 Посада доцент кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру
 Контактна інформація (електронна адреса pavking74@gmail.com).

Дні занять (посилання на електронний розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>).

ОПИС

Основна мета цієї практики – це закріплення та поглиблення теоретичних знань про основні метеоеlementи, взаємозв'язки між ними, основні закономірності ходу метеоеlementів; різні водні об'єкти та методи проведення польових гідрологічних спостережень на середніх і малих річках; про залягання гірських порід та методи польових геологічних досліджень; про прийоми виконання топографічних зйомок і оформлення їх результатів у вигляді топографічних планів, профілів.

Організація та методичне забезпечення навчальної практики здійснюється відповідно до вимог Положення про проведення практики здобувачів освіти вищих навчальних закладів України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про проведення практики студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки. Силабус навчальної практики з основ польових природничо-географічних досліджень та методичні вказівки є основними навчально-методичними документами, згідно з якими здійснюються організаційні заходи та визначається зміст безпосередньо окремих видів занять навчальної практики здобувачів.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук (ПРН 1); знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ (ПРН 2); пояснювати особливості організації географічного простору (ПРН 3); Аналізувати географічний потенціал території (ПРН 4); збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук (ПРН 5); використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук (ПРН 6); визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових (ПРН 7); застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер (ПРН 8); аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах (ПРН 9); знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні (ПРН 10); дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки (ПРН 11); знати та вміти застосовувати на практиці методичний інструментарій географічної науки (12).

До кінця навчання здобувачі освіти набудуть такі компетентності:

загальні компетентності (ЗК)

здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1); знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2); здатність до проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК 6); здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 7); навички міжособистісної взаємодії (ЗК 8); здатність працювати автономно (ЗК 9); здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство

та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 12).

фахові компетентності (ФК)

здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проєктів (ФК 1); здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства (ФК 2); здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах (ФК 3); здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки (ФК 4); здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах (ФК 5); здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання (ФК 6); знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації (ФК 7); самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати (ФК 8); здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності (ФК 9); здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси (ФК 10); здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проєктах (ФК 11); здатність проводити регіональні дослідження (ФК 12).

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ЕТАПИ ПРАКТИКИ

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
Підготовчий	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ознайомлення з будовою та принципами роботи метеорологічних приладів. 2) Ознайомлення з методикою вимірювання елементів погоди за допомогою метеорологічних приладів. 3) Вивчення геологічної будови району практики. 4) Вивчення гірничого компасу в лабораторних умовах. 5) Безпосереднє ознайомлення з різними водними об'єктами та методами їх дослідження; 6) Вивчення методики і оволодіння практичними навичками дослідження гідрологічного режиму водних об'єктів; 7) Набуття досвіду в описуванні та дослідженні гідрологічних процесів. 8) Ознайомлення з роботою гідрологічного посту (змістом, порядком і результатами виконуваних на ньому робіт). 9) Набуття досвіду щодо проведення на гідрологічному посту щоденних спостережень за рівнем, температурою води, станом водного об'єкта. 10) Ознайомлення з геодезичними приладами та основними видами топографічних робіт (теодолітну зйомка, технічне нівелювання, тахеометрична і окомірна зйомки, барометричне нівелювання (30 год).
Польовий	<ol style="list-style-type: none"> 1) Екскурсія на метеостанцію м. Луцьк. 2) Проведення стаціонарних метеорологічних спостережень.

	<ol style="list-style-type: none"> 3) Проведення польових маршрутних мікрокліматичних спостережень. 4) Вийзд на геологічні відслонення (кар'єри, виробки, скелі, тощо). 5) Проведення польових досліджень в районах практики. 6) Відбір зразків мінералів, гірських порід, фауни. 7) Проведення рекогносціовальних досліджень, гідрологічних спостережень на р. Стир, промірних робіт, вимірювання швидкості течії р. Сапалівка, підрахунки витрат води і характеристик стоку. 8) Проведення щоденних спостережень на гідрологічному пості (р. Стир – м. Луцьк) за рівнем і температурою води. 9) Апробація методики вимірювання витрати води поверхневими поплавками за найбільшою швидкістю течії та особливостей її застосування на рр. Стирі і Сапалаївка у конкретних гідрометричних створах. 10) Виконання теодолітної, тахеометричної, окомірної зйомки місцевості і нівелювання (50 год).
<p>Камеральний період</p>	<p>Завершальним етапом польових фізико-географічних досліджень є камеральний період, під час якого здійснюють такі роботи :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обробка результатів мікрокліматичних спостережень. 2. Аналіз результатів мікрокліматичних спостережень. 3. Характеристика мікроклімату різних ділянок району практики. 4. Обробка результатів польових геологічних спостережень. 5. Аналіз результатів польових геологічних спостережень. 6. Лабораторна діагностика мінералів, гірських порід, скам'янілостей. 7. Обробка даних спостережень включає перевірку польових книжок, побудову комплексного графіка ходу гідрометеорологічних елементів, складання таблиць «Щоденні рівні води», «Температура води» тощо. 8. Здійснення підрахунку витрат води та побудова поперечного профілю річки. 9. Підрахунок середньої швидкості течії річки для поперечного перерізу. 10. Обчислення геодезичних задач, проведення розрахунково-графічних робіт, оформлення планів місцевості, побудова висотних профілів. 11. Оформлення звіту і щоденників практики. 12. Підсумкова конференція, виставлення заліку (40 год).

Академічна доброчесність

Виконані завдання здобувачів освіти під час проходження навчальної практики з основ польових природничо-географічних досліджень мають бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі здобувачів є підставою для її не зарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Політика щодо відвідування: присутність здобувача на практиці є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником практики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота виконується здобувачем освіти за вільним вибором однієї з тем, які пропонуються. Завдання одне на весь час практики. При виконанні завдання викладачем здійснюється консультування.

Самостійна робота повинна мати обсяг 10-15 сторінок рукописного тексту на аркушах формату А-4, переплетених або поданих у файловій папці. У роботі мають бути представлені такі структурні частини: титульна сторінка, оформлена за стандартними вимогами, зміст, вступ із обґрунтуванням структури роботи, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки.

Перелік тем самостійної роботи:

1. Спостереження та аналіз кілька добової динаміки змін метеоелементів і погоди в м. Луцьку.
2. Характеристика клімату Полісся України.
3. Характеристика клімату району практики.
4. Аналіз зміни метеоелементів за час практики за даними метеостанції м. Луцьк.
5. Зміни погодних умов за час практики за даними метеостанцій Волинської області.
6. Спостереження та аналіз даних за станом погоди поблизу водойм у місті Луцьку.
7. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичного літа поточного року за даними метеостанції Луцьк.
8. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної весни поточного року за даними метеостанції Луцьк.
9. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної зими минулого – поточного року за даними метеостанції Луцьк.
10. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної осені минулого року за даними метеостанції Луцьк.
11. Опис мікроклімату місцевості за місцем проживання або навчання.
12. Вивчення та аналіз геологічних об'єктів м. Луцьк.
13. Характеристика геологічної будови Волинської області.
14. Характеристика геологічної будови Рівненської області.
15. Характеристика геологічної будови Львівської області.
16. Характеристика геологічної будови зони складчастих Карпат.
17. Характеристика геологічної будови Передкарпатського прогину.
18. Характеристика геологічної будови Закарпатського прогину.
19. Характеристика рельєфу району практики.
20. Опис корисних місцевості за місцем проживання або навчання.
21. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Стир.
22. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Сапалаївка.
23. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Жидувка.

24. Гідролого-гідрохімічнаа характеристика р. Омеляник.
 25. Водопостачання та водовідведення м. Луцька.
 26. Характеристика природних умов району практики – території м. Луцька та його околиць.
 27. Характеристика гідрологічного поста – р. Стир – м. Луцьк.
 28. Характеристика долини Стиру й руслових процесів у річці.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
Теоретична підготовка - знання предмету; - володіння матеріалом під час проведення польових робіт	10
Психолого-педагогічна майстерність - педагогічний такт; - комунікабельність; - емпатійність; - неконфліктність тощо	5
Особистісні характеристики: - дисциплінованість під час проходження практики; - ініціативність; - самостійність; - професійна спрямованість; - іноваційність тощо	10
Оцінювання процесу проходження практики: - оцінка виконання та оформлення завдань за темами практичних робіт практики; - оцінка оформлення завдань для самостійної роботи; - оцінка за навчальний проєкт – дослідне завдання; - відвідування польових практичних занять.	40
Оцінювання звітної документації - звіт з навчально-комплексної природничо-наукової практики; - щоденники польової практики	20
Оцінювання допоміжної документації стінгазета про проходження практики	5
Захист практики	10
Сума	100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Освітній компонент оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
----------------	---------------------

90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

1. Вовк О. П., Десятник В. В., Курепа Я. С. Польова практика з геології. Методичні вказівки студентам географічного факультету. Луцьк, 2017. 48 с.
2. Забокрицька М. Р., Кутовий С. С., Навчальна комплексна природничо-наукова практика (з гідрології): методичні рекомендації. Луцьк, 2020. 66 с.
3. Лешух Р. Й., Пашенко В. Г., Смішко Р. М. Геологічна практика на Поділлі та в Українських Карпатах: навч.-метод. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 244 с.
4. Нетробчук І. М. Польова практика з метеорології та кліматології: методичні рекомендації для студентів географічного факультету. Луцьк, 2017. 105 с. URL: <http://evnuir.eenu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13258>
5. Сіворонов А. О. Генералова Л. В., Дворжак Т. С. Польові геологічні практики: навч.-метод. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 226 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Водний фонд України: Штучні водойми – водосховища і ставки: Довідник / [В. В. Гребінь, В. К. хільчевський, В. А. Сташук та ін.] / За ред. В. К. Хільчевського, В. В. Гребеня. К. : «Інтер-прес ЛТД», 2014. 164 с.
2. Вишневський В. І., Косовець О. О. Гідрологічні характеристики річок України. К. : Ніка-Центр, 2003. 324 с.
3. Кутовий С. С., Забокрицька М. Р., С. І. Ковальчук. Практикум з гідрології. Частина 1. Гідрологія річок. Луцьк, 2020. 76 с.
4. Клеєвська В. Л., Поліщук О. О. Приземні метеорологічні спостереження : навч. посіб. Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2010. 52 с.
5. Ляховський Д. С., Нетробчук І. М. Спостереження за станом погоди у своїй місцевості під час вивчення курсу «Метеорологія та кліматологія». *Сучасна наука та освіта Волині*: зб. мат. наук.-практ. онлайн-конференції, 20 листопада 2020 р./ упоряд. голов. ред. О. Ю. Ройко. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 173-175.
6. Матеріали до організації навчального процесу у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки / упоряд. С. В. Гаврилюк, Л. О. Засць. Луцьк : Інформаційно-видавничий центр СНУ імені Лесі Українки, 2013. С. 255–280.
7. Мащенко О. М. Метеорологічна польова практика з метеорології : робоча навчальна програма. URL: http://geo.pnpu.edu.ua/...practice/working_program_meteorological...
8. Метеорологічні спостереження на станціях. Ч.1. // Настанова гідрометеорологічним станціям і поста́м. Вип. 3. К. : Державна гідрометеорологічна служба, 2011. С. 277.
9. Нетробчук І. М. Вимірювання метеорологічних величин : наоч. посіб. Луцьк

: Вежа-друк, 2015. 128 с.

10. Нетробчук І., Трофимук Т. Маршрутні мікрокліматичні спостереження у місті Луцьку під час проходження польової практики. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції, 19–20 квітня 2018 р. / за ред. Ю. М. Барського, С. О. Пугача. Луцьк : Волиньполіграф, 2018. С. 108-111.

11. Нетробчук І. М., Горбач В. В. Мікрокліматичні спостереження у місті Луцьку та його околицях. *Сучасна наука та освіта Волині* : мат. наук.-практ. конф., м. Володимир-Волинський, 22 листопада 2018 р. / упоряд. гол. ред. Б. Є. Жулковський. Луцьк, 2018. С. 251-255.

12. Нетробчук І. М., Семенюк Р.І. Спостереження за станом погоди поблизу заплави річки Салалаївка міста Луцька під час проходження навчальної польової практики з курсу «Метеорологія та кліматологія». *Шості Сумські наукові географічні читання* : збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 15-17 жовтня, 2021 р. С. 64-67.

13. Нетробчук І. М., Лівик М. Р. Вплив кліматичних змін на вирощування сільськогосподарських культур у Волинському Поліссі. *Українське Полісся: проблеми та тренди сучасного розвитку*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Ніжин, 10-11 лютого 2022 р. / Ніжинський держ. ун-т ім. Гоголя. Ніжин, 2022. С. 106-110.

14. Нетробчук І. М., Октисюк А. М. Аналіз погоди на метеостанції Любешів Волинської області під час проходження навчальної практики з курсу «Метеорологія і кліматологія». *Наука, освіта, технології і суспільство: світові тенденції та регіональний аспект* збірник тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 11 січня 2023 р.). : у 3 ч. Рівне : ЦФЕНД, 2023. Ч.3. С.59–61.

15. Патійчук В., Нетробчук І., Забокрицька М.Р. Аналіз основних проблем використання водойм Волинської області у рекреаційній діяльності. *Науковий вісник Східноєвропейського націон. ун-ту ім. Лесі Українки*. Серія: Географічні науки. 2019. Вип. 9 (393). С. 147-157.

16. Валентина Стельмах, Ірина Нетробчук. Особливості формування «острову тепла» над містом Нововолинськ та шляхи оптимізації мікрокліматичних змін. *Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка*. Серія: географія. Тернопіль: СМП «Тайп». № 1 (випуск 54). 2023. С. 23-32.

17. Хільчевський В. К., Винарчук О. О., Забокрицька М. Р. Методичні рекомендації з вивчення гідролого-гідрохімічних умов регіональних басейнових систем (на прикладі Дністра). К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2014. 71 с.

18. Хільчевський В. К., Забокрицька М. Р. Водні об'єкти Луцька: гідрографія, локальний моніторинг, водопостачання та водовідведення. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. К., 2016. Т. 3 (42). С. 68-78.

19. Хільчевський В. К., Забокрицька М. Р. Басейн річковий. *Енциклопедія сучасної України*. Київ, 2006. Т. 2. С. 62.

20. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Ревіталізація річок урбанізованих територій – досвід та проблеми. Тези доповідей VII Всеукраїнської наукової конференції “Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології”. Київ, 2018. С. 55-56.

21. Хільчевський В. К., Забокрицька М. Р. Перший Всеукраїнський гідролого-метеорологічний з'їзд (Одеса – 2017): пріоритети та перспективи гідролого-метеорологічної діяльності. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. К. 2017. Т. 1(44). С. 136-143.

22. Хільчевський В. К., Курило С. М., Забокрицька М. Р. Зміна мінералізації річкових вод в контексті питного водопостачання / В кн.: Проблеми гідрології, гідрохімії і гідроекології. К. : Ніка-Центр, 2019. С. 218-240.

23. Хільчевський В. К., Ободовський О. Г., Гребінь В. В. та ін. Загальна гідрологія: підручник. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 399 с.
24. Шипунова В. О., Казакова Т. А. Польова практика з метеорології : програма навчального курсу. URL : <http://uchebana5.ru/cont/1374949.html>
25. Щоденник для польової практики і самостійної роботи з природознавства / укладач П. В. Сарафинюк. URL: http://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_2/sarafinuk